MONITOR

Nro: CIV.

Na R. P. 1774.
Dnia 28. Grudnia.

Kontynuacya o zakładaniu y ſzczepieniu nowych lasow.

CO ſię tyczy *wierzby y witwiny* czyli rzeczney Wierzby, ktore wprawdzie nie doſięgaią zdatnego wzroſtu do wielkiey budowli, lecz w goſpodarſtwie rożnie ſię przydaią, to uważać należy. Witwiny rożne ſą gatunki, z ktorych

u nas dwa osobliwe są znane. Jeden gatunek ma nie co wąższe y bielsze liscie, z ktorego wiatr ustawicznie małe gałązki odtrąca. Drugi gatunek ma nieco szersze, ciemnieysze y ziedney strony iasno zielone liście. Oba rodzaie wysoko y grubo rosną, y zwyczaynie pospolitym sposobem daią się obrzynać. Oba rodzaie przez zasadzone kołki y gałęzie bez korzeni mogą się pomnażać, z tą tylko rożnicą, iż pierwszy gatunek nie tak sporo wyrasta, y ledwo w piąciu lub sześciu latach pożyteczny wydaie koł, drugi zas gatunek wlat 3. ten iuż przynosi pożytek, a przeto częsciey obrzynany bydz może, inaczey od wiatru gałęzie obłamuią się y przepadaią. Lecz drugi gatunek taką ma złą wadę iż często podczas Wiosny pospolicie zas w czerwcu słabieie y wszystkie lis-

iak by od ognia ſpełznione wydaią ſię y opadaią w ktorym razie rzadko ſię ożywia y do nowych powraca odroſtkow. Na koniec ten nay-większy z obu rodzaiow pożytek, iż z iednego drzewa w krotkim czaſie cały las założyć można. Ponieważ wſzyſtkie gałęzie y latoroſle maleńkie z tego drzewa bez korzeni wyraſtaią, o czym z częſtych doświadczeń doſtateczne mam upewnienie. To ieſzcze przy ścinaniu drzewa tego uważać, ażeby, nie przy samym korzeniu, lecz nie co po wyżey ziemi ścinać go, inaczey nowe odroſtki nię mogłyby ſię przebić przez mocną y twardą korę. Do tego, w ten czas tylko ścinać go treba, gdy ieſt w ſoku ſwoim, lub przynaymniey bydź zaczyna, inaczey żadnych nie wydaie odroſtkow. †)

Hhhhh2 Wierz-

†) Przy ſaſadzaniu wielkiey y małey Witwiny, to ieſzcze za rzecz pożyteczną przeło-

Wierzba w tym ieſt od Witwiny lepsza, iż prościey, wyżey, y nad wſzyſtkie drzewa nayprędzey wyraſta, y że to drzewo do małey budowli w potrzebie, á kora iego do garbarſkiey roboty przydaie ſię, muſi bydź rownie iako y Witwina obrzynana, ponieważ by gałęzie ſwoie nakszałt dęba roſpościerała.

kwiat

przełożyć poczytuię. 1. Ażeby latorosle z Witwiny głęboko w ziemię zakładać. 2. y z W przod ie przez kilka dni w wodzie moczyć. 3. Malenkie kołki tak głęboko w ziemię zatykać, ażeby tylko wierzchołki ich widać było. 4. Nie tylko zaſadzone latoroslę, ale też nawet loſem po ziemi rozrzucone, wkorzeniaią ſię y wydaią częſto trzy lub cztery y więcey drzew. 5. Można w reście takowe pale bardzo dobrzę na roſnące płoty y ogrodzenia obrocić. Kazałem ich u mnie zukoſa y na krzyż roſtawić z przezornością w oddaleniu iednego od drugiego, ażeby wzrośnieniu nie miały przeszkody. Na dole wyroſłe latorosle zleciłem nie co poobcinać czym ſię tak gęſto poſplerały, iż ani bydle, ani człowiek, ani wſkroś, ani po wierzchu przeleść może.

Kwiat Wierzbowy bardzo ieſt miły y ſłużący Pſzczołom. W laſach wyſoko ſię to drzewo podnoſi, y może bydź rownie z drugiemi drzewami wycinane. Wydaie wielę odrośli, chociażby w pośrzod ſamego laſu wycięte było. Znayduie ſię u nas wiele rodzaiow Wierzby, z ktorych za naylepszy mam, ktory wielkiego, grubego, ſzerokiego, y długiego z iedney ſtrony ciemnego, a z drugiey iaſno zielonego ieſt liścia, y kory iasno zielonéy, gładkiey y czyſtey. Naſienia na tym drzewie rownie mało znalazłem iako na Witwinie y Oſice. †)

Już

†) Względem Wierzby iuż nie wątpię ażeby iey naſienie nie znaydowało ſię w palmach, ktore ku końcowi kwietnia y kwitną y opadaią. Naſtępuiące doświadczenie ieſt tego dowodem. Przed trzema latami wiele takowych palmow wiatr w moim ogrodzie na piasek po między kwiatki porozrzucał, ciekawość przywiodła mnie do tego żem ie na tym mieyscu zoſtawił, palmy tę w krotce

Już za tym po większey części o wszystkich drzewach mowiłem, ktore się w tuteyszych Prowincyach znayduią. Znayduią się także wprawdzie w naszych lasach *Pigwowe drzewa*, *Jagodowe drzewa*, *Jabłonie dzikie* y *Gruszki*, iako też *Leszczyna* y inne małego rodzaiu krzewy. Gdy iednak te wszystkie nie uważaią się przy zakładaniu nowego lasu, y daleko by lepiey było na osobliwym ich

miey-

wkrotce zgniły, á w następuiącey wiośnie wiele się małych pokazało wierzb. Przesadziłem iedne z nich na probę, y ta w pierwszym roku wyrosła na połtora łokcia, teraz zaś sążen wysokości przechodzi. Dla doświadczenia czyli te młode wierzby z takowych palm, czyli z innego nasienia, ktore tam wiatr zaniosł powyrastały przeszłey wiosny na osobliwym mieyscu rozrzuciłem ie po ziemi y w ziemie, lecz ieszcze do tąd żadne nie ukazuią się drzewka. Ztąd wnoszę, iż nasienie prawdziwie w tych palmach zawiera się, lecz wprzody wypada, y przez wiatr rozrzucone zostaie. To zaś nasienie musi bydź nader delikatne, ponieważ przy doświadczeniu bardzo mało co do nasienia podobnego pokazało się.

mieyscu utrzymywać, więc nie chcę się nad tym rościągać, tylko w powszechności niektore tu służące uwagi przełożyć.

1. *Pigwowe y Jagodowe drżewa* można wprawdzie z nasienia wyprowadzać, lecz lepiey z starych drzew podostatku z korzenia wyrastaiące odrośle do tego obrocić.

2. *Jagodowe drżewo* nie zda się dla tego na opał, ponieważ popioł z niego insze popioły psuie y ług bieliznę.

3. Z Jagodowego drżewa można bardzo dobrze odrożle odbierać, y owszem doświadczyłem iż gałęzie z tego drzewa ktore Ziemi dosięgały wkorzeniły się y w drzewa wyrastały.

4. *Dzika iabłoń y gruszka* tak dobrze iako y inne dobre rodzaie rożnym sposobem mogą bydz pomnozone, to iest przez nasienie, przez odrośle y szczepy.

5. *Leszczyna* na każdym mieyscu

wyrasta, naylepiey zaś na suchym y kamiennym gruncie. Potrzeba ią co 10. Lub 15. lat wycinać, ażeby znowu zkorzenia odrastała, ponieważ każdego Roku psuła by się y podleyszą była. Z odrośli ktore po odcinanych gałęziach licznie się ukazuią, można ią szczepić y przez to krzewow pomnożyć. W Jesieni zasadzone orzechy na Wiosne wschodzą młode zas drzewa z początku bardzo tępo wyrastaią. Kto chce mieć dla orzechow Leszczyne, lepiey ucyni, gdy ią na osobnym zasadzi mieyscu, żadnemu tam nie dozwalaiąć drzewu, snadniey przez to będzie, takowy las orzechowy opatrywać y z niego pożytkować.

6. Toż samo radzę y tym, ktorzy Bzowine chcą mieć y iagody na placki lub lekarstwa obracać. O innych mnieyszych krzewach daremna byłaby rzecz co więcey Wspomninać.